

Les uit Deventer moordzaak

Een recent boek over de geruchtmakende Deventer moordzaak onderstreept dat een vermogensfonds strak moet worden georganiseerd om misbruik te voorkomen.

*Femke Lagaaij en
Henk van Stokkom*

Het boek dat journalist Bas Haan dit voorjaar over de geruchtmakende Deventer moordzaak publiceerde, maakt duidelijk dat notarissen verbeteringen kunnen doorvoeren in hun adviespraktijk. Het is zeer aannemelijk dat, wanneer de weduwe Wittenberg haar stichting voor charitatieve doelen beter zou hebben georganiseerd, ze nu nog zou leven. Werk aan de winkel dus voor notarissen die de oprichting van stichtingen begeleiden en uitvoeren.

Bas Haan stelt in *De Deventer moordzaak. Het complot ontrafeld* dat de veroordeelde — en inmiddels al weer vrij rondlopende — Louwes wel degelijk een (financieel) motief had voor de moord. Hij blijkt bewust te hebben aangestuurd op volledige zeggenschap over de Dokter Wittenberg Stichting, die het kapitaal van de weduwe grotendeels zou erven en beheren. Deze stichting was vlak voor de moord opgericht met als doel nazorg te verlenen aan ex-psihiatrische patiënten. Bij de door Louwes geregisseerde testamentwijziging — waarin de oprichting van de stichting werd geregeld — had hij zich niet alleen laten benoemen tot executeur-testamentair, maar ook tot voorzitter van de stichting. Zo zou hij feitelijk ongecontroleerde beschikkingsmacht krijgen over de miljoenen van de weduwe. Een aanlokkelijk perspectief.

Alleenheerschappij

Rond mensen met geld — vooral als ze weinig intimi hebben — zwermen altijd lieden die daar graag een graan van meepikken. Goedschiks of kwaadschiks. Er zijn zowel in Nederland, als in het buitenland (niet zulke) fraaie voorbeelden van oneigenlijk gebruik van charitatief geld bekend. De Deventer moordzaak spant qua dramatiek wel de kroon. Redenen genoeg voor notarissen om extra alert te zijn en cliënten stevig te begeleiden bij de oprichting van vermogensfondsen.

Uit het boek van Haan komt naar voren dat de bij de testamentwijziging betrokken notaris er weliswaar voor gezorgd heeft dat er twee medebestuurders moesten worden benoemd — Louwes koos twee kantoorgenoten uit die prettige inkomsten uit de stichting waren voorgehouden — maar hij had er steviger zijn tanden in moeten zetten. Zeker nadat hij het concept van Louwes onder ogen had gekregen, waaruit zonneklaar bleek dat Louwes (die geen enkele ervaring had op het werkkterrein van de stichting) alleenheerschappij over het vermogen van de stichting wenste te verkrijgen.

Bij de oprichting van zo'n stichting met eigen vermo-

FOTO: ISTOCK

Maak het stichtingsbestuur breed en evenwichtig

gen, ook wel vermogensfonds genaamd, moet de notaris zijn cliënt ook op de risico's van het ontbreken van voldoende controlemechanismen wijzen. Beter is het zelfs om cliënten te helpen reeds bij leven het vermogen aan te gaan wenden voor de maatschappelijke doelen die ze op het oog hebben. Er zijn allerlei constructies mogelijk waarmee het schenken bij leven zonder gevolgen voor iemands uitgavenpatroon blijft. Bovendien is het bevredigend te ervaren dat geld een wezenlijke rol blijkt te kunnen spelen voor vraagstukken die je aan het hart gaan. En het biedt de schenker de gelegenheid om sturing te geven aan de daartoe opgerichte stichting, dan wel de koers te verleggen wanneer dat effectiever blijkt te zijn.

Controlemechanismen

Alles wijst er in het geval van weduwe Wittenberg op dat het onvoldoende gelukt is de speelruimte van de vertrouwenspersoon van de rijke weduwe in te perken. Er moet daarom meer aandacht komen voor de navolgende punten bij het oprichten van vermogensfondsen:

- Zorg voor een goed en uitgebalanceerd bestuur met minimaal vijf leden, samengesteld op basis van deskundigheid op het werkkterrein van de stichting en met kennis van zaken over het effectief besteden van charitatief geld;
- Kies bestuursleden die zo onafhankelijk mogelijk van elkaar zijn, bij voorkeur dus geen vrienden, familie en collega's;
- Bepaal een maximale zittingstermijn voor de bestuursleden. Een regelmatige wisseling van de wacht zorgt voor een gezonde doorstroming en voorkomt het vastroesten van visie en werkwijze;
- Omschrijf de doelstellingen van de stichting helder en breng focus aan in het uitgavenbeleid. Een te ruime doelomschrijving heeft als nadeel dat het bestuur veel ruimte krijgt. Dat speelt vooral bij een per testament op te richten stichting die immers geen sturing meer kan krijgen van de oprichter/geldverstrekker;
- Maak van tevoren heldere afspraken over de levensduur van de stichting, de kosten en de honorering voor te verrichten werkzaamheden. Gebeurt dat niet, dan wordt het kapitaal van de stichting voor het bestuur of de directie van de stichting een grote koektrommel waarin steeds weer een greep gedaan kan worden. Geen buitenstaander die daarop zicht heeft;
- Stimuleer zo veel mogelijk transparantie, uiteraard door te bedingen dat de status van algemeen nut beogende instelling wordt verkregen, maar ook door te bepalen dat jaarverslagen en jaarrekeningen extern gecontroleerd en gepubliceerd worden.

De Dokter Wittenberg Stichting kende al deze controlemechanismen niet. Helaas. Ze hadden de weduwe mogelijkwijs het leven kunnen sparen. ■

Femke Lagaaij (www.debomenonline.nl) en Henk van Stokkom (www.vanstokkom.nl) zijn adviseur voor vermogende particulieren, fondsen en bedrijven op het gebied van filantropie.

**DE NOTARIS HEEFT
BIJ DE OPRICHTING
VAN EEN
VERMOGENSFONDS
DE BELANGRIJKE
TAAK OM DE CLIËNT
TE BEHOEDEN VOOR
KWAADWILLENDEN**

